

Ühtki number 10 kop.

Meie Mats

Tellimise hind kättesaatmisega aastas 4 r. 50 L.,
6 kuu eest 2 r. 30 L., 3 kuu eest 1 r. 20 L. Toime-
tusest ise ära viies: aastas 3 r. 50 L., 6 kuu eest
1 r. 80 L., 3 kuu eest 90 L. Ilmub iga laupäeval.

Toimetuse ja talluse:

Tallinnas, Harju ja Riietli uulitsa nurgal nr. 15,
„Teaduse“ raamatukaupluses. Telefon № 740.

Nr. 15.

Laupäeval, 29. (12. detf.) novembril 1914.

Nr. 15.

Silkuti jõudis Londonisse Inglise laew 400 emadeta jäänud rinnalapsesega Belgiaist. Lapsed olid lastide sees, et nad mitte wälja ei roniks, ja lastehoidjate kohused olid wahwad Inglise meremeheid oma peale wõtnud. Londoni sadamas olid lapsi uued kasuwanemad, enamaste jõukamad inglased, wastu wõtnud.

Dnega polgu ohwitserid ja 11. roo soldatid Tallinnast, praegu sõjaväljal. Wannas'e ülesõde.

Maru merel.

Küll sina õigad ja küll sina nutad,
 küll sina kohised, kahised!
 küll sina rõõlad ja küll sina ruttad,
 mürijed, mühijed, jahijed!

Wihafelt weeretad woogusid randa,
 wihast ja wahust on walged nad;
 kohades, kahades tahad ja anda
 teatust, et kurja sa kuulutad!

Raugele kajab su mõirgus ja müha,
 kajab ja kostab kui kõmijeks kõu,
 sinus on tõusnud wiist wiha nii püha,
 surma ja hutatust saata sul nõu.

Baati sa pillud ja pekjad ja paistad,
 laewa ja lõhud ja lõmastad,
 rammus sa ringutad, rammu sa raistad,
 kuni sa oma tahtmise saad!

Paukumas palgid ja murdumas mastid,
 kolamas kõied ja rakkumas raad,
 kolinal kikkumas, kalkumas lastid,
 kõit, mis liigub seal, saagits ja jaad!

Taewas on tume ja mustendab õõna,
 pilwede on pilkased pimedad;
 maru teeb tõusu ja maru teeb mõõna,
 hääled tal hirmust veel hirmsamad.

Mõnda see kestab veel kaua, veel kaua,
 keegi ei tea, mis lõpuks veel saab.
 Waikfält kõit wahiwad üle su haura,
 mis all awaralt haigutab.

Hirmsjad on maru aal mereolud,
 maha, maha kõit matawad:
 paadi killud ja lastid ja kalud
 mere, enda siis katawad.

Sinna nii paljud on maha maetud,
 keda pärinud ohwriks on tuul,
 wilu weega nad kinni on kaetud,
 igaweste seal wait jääb huul!

Rorruga — kudas, ei tea keegi —
 tunda on tuule pöörangut;
 taewas ka walgemaks läheb, ja seegi
 idas ju kuulutab koidikut.

Megamõõda kaob pilwede kari,
 laineid veel lafsuwad, aga ju
 wäheneb, kahaneb nende hari —
 meri ju sinetab — ääretu!

Ja siis, kui kuningas sinawast fängist,
 päike end idas ju jalule aab:
 meri on wäsinud mässawast mängist,
 süüta neiuna — naeratab. **R. Põld.**

Baat nr. 17.

(Leitnant Shaltoni mälestuseks.)

„Teil on kõit korras, leitnant?“
 „Täielikult, herra admiral . . . Harjutuste otstarbel
 lajen ma igapäew wee alla, ja kui selle puhul . . .“
 „Hea küll, leitnant . . . Ma loodan, et kui teie sõna
 annate, siis selle peale kindel wõid olla. Täna õffel sõi-
 date sadamast wälja esimese sõkete-liini poole. Siin on last.“
 Admiral andis Shaltonile pikerguse linasepaberist ümbritu
 admiraliteedi pitsariga.
 „Olete, kui merel olete. Baat jääb teie juhatusse alla.
 Rapten jääb minu juurde, tema jaoks on teine ülesanne.“
 „Punkt kell üksteistkümmend mind enam siin ei ole.
 Jällegemiseni, herra admiral.“
 „Jumalaga, Shalton,“ admiral naeratas lahkelt ja
 ulatas käe, „kahe päewa pärast loodan siinsamas teie käest
 aruannet kordaläinud ettewõtte üle kuulda . . .“
 Shalton tumardas taja ja astus kabinetist wälja.
 Tema kwiwal, siledaks pügatud, pisut mananenud näol hõl-
 jus kogu aeg, mis ta nultsal jammus, mingijugune segane
 naeratus . . . See oli ootuse naeratus, kui inimene ei tea,
 kas homme päew tal suurt kestwat rõõmu wõi surmatole-
 dust toob.
 „Shalton! Admirali juurest?“
 Shalton tujatas ootamatast wõdrast häälest.
 „Ah, see olete teie, Harry . . . Jah, ülesanne,“ ja ta
 patjutas mundri pöuetasku peale, kus kiri peitus.
 „Merele?“
 „Jah. Arwatamaste kallaletungimine. Jumalaga.“
 „Head õnne, Shalton. Pärast jutustate . . .“
 Dõnalaul ei tahtnud Shalton midagi süüa. Ta
 koputas ebaharilikul ajal põlema tõmmatud sigari tuhka
 taldreku peale ega ei kuulnud passija küsimusi. Kiri pöue-
 taskus tundus nii suur ja raske olewat, otsetu oleks see
 elawat hõbedat täis; mitte üht lauset, mis seal sees kirju-
 tatud, ei teadnud Shalton. Ja äratundmijest, et admiralite-
 teidi pitsariga last tal käsib waikfält ja tähelspanematast
 surra — tegi ta meele pisut mõrudaks.
 Leitnant Shalton kõlistas.
 „Kuulge! Ma tulen kahe päewa pärast tagasi. Ja
 jah, mitte warem. Kui ma mõnejugusel pöhjusel tagasi ei
 peaks tulema, siis teate, mis kirjadega teha? Hea küll. Kõõd
 pange mulle totti sigari. Mitte neid . . .“

* * *

Rapteni laua kohal maduna paendurasti torust küsis kellegi tume hääl:

„Kõit valmis, tähendab?“

„Kõit, kõit,“ hüüdis Shalton torusse, „ma juba waatafin. Laste alla.“

Nagu lapse käest wette heidetud terasest mänguasi wajus weealune paat „nr. 17“ pittamisi woogubesse. Laewa äärtel wulises weji; Shalton pööras nuppu, ja wäikest kajutit, kus ta nummerdatud nuppudega kaetud laua ääres seis, täitis hele elektrivalgus.

„Kuu sõlme peale? Ja, ja... Ma ütlen,“ hüüdis Shalton uueste torusse, „saatke Drayting, mul on teda tarwis...“

Drayting ajus Shaltoni asemele, kes pale maatlemise-akna patju klaasi vastu litjus, ja hoogjalt tungis paat mustendawasse weefogusse.

Kahest heledast projektorist langesid ettepoole kaks määratu suurt valgusejuga, weele muinasloomlikult imelikku wärwi andes.

„Waata, Drayting?“

„Waatan, leitnant. Ma tunnen seda kohta.“

Paat ujus tihedalt seatud miinide piirkonnas. Osawõteta käänat, ja kerge paat lendab tuhandeks raua ja terase tükkiks. Keskateistkümneme laewamehe elu rippus tõsiselt laua kohale kumardurasti Draytingi ära. Kuid Shalton oli rahulik; teda ei hwiitanud praegu miski asi maailmas, peale kirja, mille külge püetastus ta wahetewahel ettewaatlikult käega puutus.

Weel mõnikümmend sõlme ja see kiri kaotab oma jaldusliku pönewuse. Shalton süütas sigari põlema ja litjus uueste näo vastu klaasi.

Wäikeses kajutitehes oli kõit üsna waitne. Minult mõni nupp nakjatas Draytingi käe all ja kõledalt kostis ta hääl torusse mingisugusele inimesele laewaruumi, kellest ära oles, kas paat weel sügawamale wee alla wajub wõi poolwinilis, pära madalamas, ülespoole kerkib...

„Leitnant...“

Shalton ei kiigutanud akna äärest.

„Leitnant...“

„Mh?“ Shalton nagu ärtas mingisugusest raskest uneft. „Mis on, Drayting?“

„Esimest tökete-liinist oleme läbi. Rand on juba kaugel...“

Shalton tundis kudas tal süda emast tõtku pitjitas ja käed ärewuseft wärwijema löid. Kähku tõmbas ta ümbriku püetastust, kähistas närwilikult lahti ja wõttis käsikirja wälja.

Atilise röömu tuluke walgatas tal filmades, kuid ruttu tõmbas leitnant tubli wopsu sigarist ja waatas naerul näol Draytingi otsa.

„Noh, sõber, see neetud ootamine lõppes... Homme oleme lahingus...“

Tulise uudishimuga waatas Drayting Shaltoni otsa.

„Meie peame „Hamburgi“ ja „Preusjeni“ üles otjima... Mõistate...“

„No muidugi,“ naeratas ka Drayting. „Tubli asi, leitnant.“ Ja pijut mõeldes, lihas ta tõsiselt juurde: „wäga hea asi... teil on õnne...“

Shalton õõrus röömsalt käsa. Kõit, mis teda sel päewal koormanud, kadus kui tuuleft, kui admiraliteedi lihtsat käsikirja oli lugenud. Ergud jäid nüüd täielikult rahuliks. Nüüd on kõit selge — nüüd ärkab teine, saagiotjija tüti tundmus, mis kõit muu ära lämmatab, isegi rahutufe tagajärgebe pärast.

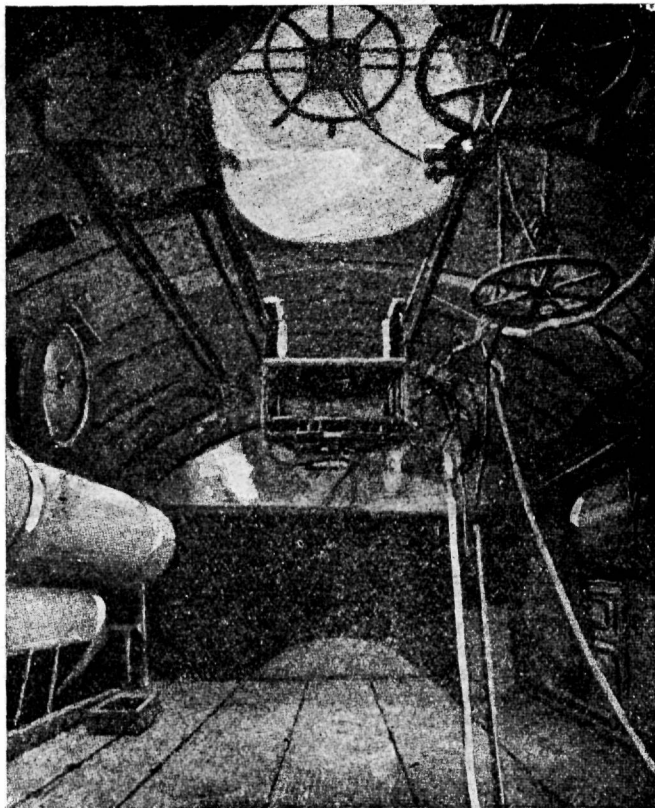
„Noh, Drayting... Lõigake weel paar sõlme... Waja rutata...“

Wõnda kihutas wäike teras-nõel sügawas õöpimeduses, et kaht teras-hiiglast purustada, et samajugusel pimedal õöl kaht rakjatarawat hoopu waenlasele jüdamesse paisjata.

Weealune paat „nr. 17“ läks ühebele jurma ja hirmu tetitama, jelleks, et teistel süda wõidurõõmus uhjelt tujukts.

„Leitnant, leitnant... Ma näen neid...“
Shalton kargasti koitust.

Weealuse laewa fifemus.

Ülewal on komanderi ruum, kus ka tüüwiratas seisab. Paremalpool ja keskelt mitmesugused riistad ja rattad paadi juhtimiseks. Paremaltpool sügawusemõõtja.

„Mõlemad?“

„Mõlemad. Luuramisel. Nende ümber on miinipaadid.“

„Kustutage ruttu tuled.“

„Kustutud juba, leitnant.“

„Tänan, Drayting,“ ja Shalton pigistas oma abilise kätt, „lähme.“

Kaks teraswürakat seisid niijugusel kaugusel, et ka nõrkade klaasibega binokliga neid selgeste näha wõis. Saksa ristlajad ei teadnud kallaletungimist oodata, ja nende projektorid walgustasid ainult endi lähemat ümbrust, kus miinipaadid ja trawlerid mingisuguses tegevuses nähti olemat.

„Mad panewad miinist,“ ümises Drayting wihajest.

Shalton tõstis mundri krae ülesse. Kerge kärstituse wärin tuikas seljast läbi.

„Dujeme ülesse, Drayting... Mad ei märka meid...“

Süis näeme paremine... Kumb on „Hamburg“?“

„Paremalt pool... see suurem... Ma annan käsu, leitnant...“

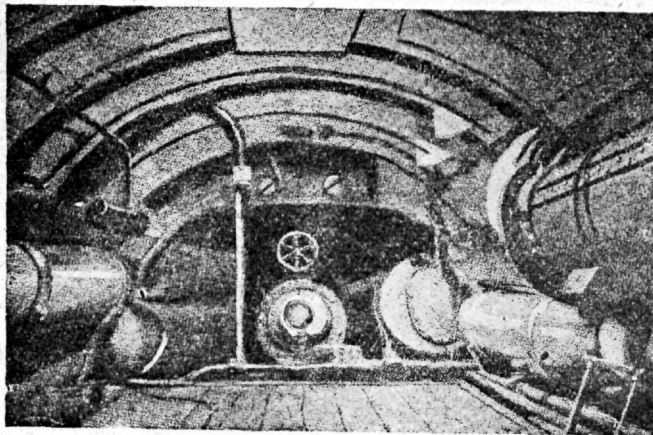
Nagu uimane kala kerkis weealune paat merepinnale. Tumedalt mürtjus soomustorni luuk, ja Shaltonil ja Draytingil, kes wälja astusid, puhus winge, weepiiskadega segatad meretuul nõõske.

„Mga hea,“ hüüdis Shalton tahtmatalt, „küll on hea peale kauast kajutis wiidimist wärsket õhku hingata...“

„Ruttu, leitnant... Meie wõime paraja filmapilgu mõõda lasta...“

„Pole wiga, Drayting... Külap jõuame... Esmene laeng „Preusjenile“... Kui tal weel teift tarwis peaks olema, siis anname juba peale „Hamburgi“... Noh, Jumala nimel...“

Weelune laew.

Weeluse laewa sifemus, miinitorust waadates. Bahemal- ja paremal pool nõud kokku lihtutud õhuga, mille abil miini lastakse.

Luut langes uueste kinni ja nr. 17 wajus kiirelt wee alla. Waikses paatis hakkas elu kihama. Kustil lihtusid kangid, kõlises teras ja kihasid laewamehed. Pikkamisi loowibes lähines teraskala terashüglasele, mille püraas tuul wihaselt juurt lippu rebestas.

"Walmis, leitnant..."

Shalton tundis kibe seda nii tuttawat kajuti sisejeseadet waatepiirilt kadumat. Tal näis, nagu mataks tal põnewus siin ümberringi weefogust piiratud paatis hinge kinni, nagu hüilaks ta ühinda riistleja terasphõhja poole.

"Lase!" hüüdis ta kähjewaalt.

"On!" wastas samajugune ärew hääl lühidalt. Paat pörkas natuke tagasi.

Miin ujus, põnewa ootuse sekundid järgnesid ülsteisele ja tundusid tolepitkadena.

Huuli kowaste kinni lihtudes wahtis Drayting waatepunkti klaasaknast.

"Walmis!" hüüdis leitnant närwilikult. "Walmis!"

Kauge plahwatus kostis nagu maaaluselt kõigust "nr. 17" kajutisse.

"Midagi ei ole näha," hüüdis Drayting waateakna juurest silmi ära pöördes, "nii pime, et... waja teine lasta..."

"Ei, ei, Drayting... Enne jellele..."

Reedjamaad liigutused, seesama edasilihtatama terase kõlmin, needjamad sõnad ja seekord weel kaugem mürts...

"Teine walmis..."

Shaltonil käis pea õnnest ringi. Wõidurõõm pani südame paisuma ja wälja kippus ta kitsast kajutist, tahtis rutem sinna tormata, kus waenlase kaks paremat riistlejat tema hoopide all häwinesid.

"Weepinnale... weepinnale, Drayting!"

"Kõhe, leitnant..."

Suurepäraline, werine-ilus pilt awanes Shaltoni silmadele, kui ta palamusliku-õgeda liigutusega soomustorni katusele tõusis ja pikkilma hukkaminewate hüglaste peale juhtis...

"Hamburg" wajus juba alandlikult ja tuimalt põhja. Üks miinipaati kihutas nagu peletatud lind mägedes põhjawaipurate terashüglaste kohal edasi-tagasi... "Preussen" heitles weel mõõdapääsemata hukatuslega; toreda riistleja pära kadus pikkamisi wee alla, kuid heledalt walgustatud ninoojas riistlesid inimesed salkades, wehklefid kättega ja kargasid kohmakalt wette. Laewa äärtelt jähwa-

tasid punatad paukude tule ja mõned pommid lendasid "nr. 17" üsna lähedalt mööda. Surmani haawatud riistleja raafis, kuid surmahetlemises tahtis ta weel waenlasele, keda ta nüüd märtnud, wiimast hoopu anda.

"Meid nähti, leitnant," karjus Drayting läbi weemühina. Kuid Shalton waitis. Ta waatas hukatuspeaika, ja esimest korda wdis Drayting tema kuiwal, liigutusteta näol piisraid näha. Leitnant Shalton nuttis ülewoolawaft õnnest. Tabamata hüglased, kes terve kuu läbi Ingliise kaubalaewu purustanud, on kinni püütud... Tema, Shalton, Ingliise merewäe leitnant oli see, kes waenlasele parandamata hoobi andis. See on tema, Shalton, kes nagu merejumal wetejügamusest wälja terkis, ja teerõõwfid kättematsumiseks ära uputas...

"Lähme, leitnant... Ma ütlen teile, meid nähti..."

"Drayting... Kas te tõeste ei mõista... Kuid teil on digus, Drayting, teil on digus... Lähme alla..."

Paat "nr. 17" liigles wee alla...

Siljuti lugesin, et leitnant Shalton waenlase uppumaid madruuseid päästes otja jaanud. Rahu sinu põrmule, leitnant. Praegu on aeg liig kare selleks, et fangelasi mälestada... Kuid kui kohutaw sõda lõpeb ja sinu kodumaa neid meelde tuletab, kes tema eest oma elu andnud, lõigatakse sinu nimi, Shalton, marmorise... Rahu sinu põrmule.

L. Artadski.

Kokkusaamine.

Ma olin puusast haawatud. Sakslasi taga ajades oli meie wäeosa kaugale metsja sisse tunginud, kuna mina metsja äärde lamama olin jäänud; ma lootsin sanitaride abi peale. Nagu pärast selgus, oli esimene kallaletungimise plaan äkitseht lahingu ajal ümber muudetud ja meie wäesalk oli selle läbi ehtalgelt lahinguplatitsi määratud kohast wersta kolm kõrwale nihkunud, sanitarid aga liikusid, nagu alati, otse lahinguliini taga, ja sellepärast jäin mina nende teelt kõrwale.

Lasimine kostis juba nii kaugelt, et waewalt weel siia kuulidus. Walu puusa fees oli ehtotfa nii kange olnud, et pea pööratama pani, jäi aga aegamisi wähemaks, ja ma katjusin ennast piisti ajada. Saawasidumise kohta tahtsin ma jõuda; õõ oli kätte tulemas, piiserdas wihma. Sügiselhehtes mets kohises metsikult ja ümberringi oli kõik õudne. Raabripõõsa alt paisisid jurnu jalad.

Suure waewa ja waluga sain ma jalule ja tundsin, et pikkamisi iffagi ka käia wõin, kuigi iga osawuseta samm wäljakannatamata walu tekitas. Iga sibuksese osawuseta sammujärele pidin ma hulgaits ajaks lihtumatats jääma. Kuni walu puusas jälle järele andis.

Zoomulik on, et ma metsja jõukaotusesse ja nälga ei tahtnud surra, ja walust hoolimata lihtusin ma sinnenapole. Kus minu aru järele küla meie laatsareti ja moonawooriga oli. Kuid arwatawaste olin ma, waenlast metsja ristteedel taga ajades, õige sihi ära kaotanud, sest siis, kui ma juba ligemale tunniaega pörguwalu fees edasi tuhtunud olin, jõudsin ma hoopis tundmata, kiinkalisele kohta wälja. Wõpimedus muutus ifta tihedamaks ja ma olin meelt heitmas.

Korruga karjatafin ma hoopis wõõra häälega rõõmu pärast. Nii suur oli ootamatus. Seft põõsa tagant astus meie roo kapten, käega rinda kinni hoides, wälja. Ta oli ilma mühtita, kahwatu ja naeratas imelikult.

"Teie olete ka haawatud?" küsisin ma.

"Ei, tihti asi, pole kardetaw. Mis teie siin teete?"

"Sedasama mis teiegi, kapten: effin ringi. Ei tea kuhu poole minna, ja kõndimine on ka hirmusi walus."

"Tulge minu järele," ütles ta, "kudagi oodi ifta wälja pääseme."

Sanitari jootamas.

Meie pöörafime nüüd teise külge ja jõudfime natukesse aja pärast tee peale. Oli päris pime. Komberdasime tummalt edasi. Range valu ja väsimus olid nähtawaste kapteni, niisama nagu minugi, hoopis sõnaahtrats teinud. Kapten toetas mind, käe alt kinni hoides.

„Vähme siapoole,“ ütles kapten, „kui ma ei eksi, on küla siinpool.“

„Aga ei tea mitu wersta?“

„Wersta wiis. arwan ma.“

„Siis ma küll ei jõua,“ ägasin ma meeleheitmisel.

Ta naeris jälle imelikult.

„Kudagi moodi ikka jõuame.“

Korruga kostis eestpoolt hooste labjamüdin. Saksalased wõi kasakad? Meie jäime seisatama. Minuti pärast oli minu rõõm piirita. Need olid kasakad; üks nendest wõttis mind oma ette sadulasse. Ma waatasin taha, filmadega kapteni otsides, kuid ei näinud. Kuhu jäi kapten?

Ma tahtsin küsida, kuid taotasin werelaotuse, ärewuse ja jõuetuse tagajärjel meelemärfuse, ja ärkasin alles laatsaretis, kuhu mind kasakad tõid. Siin töötas meie roo welster ja ma küsisin tema täest kapten R. järele.

„Tema langes juba õhtupoolikul,“ ütles welster, „seal-samas metsas, kus teiegi haawatud saite. Surem oli filmapilliline, kuul trehwas südamesse.“

XX B.

Tallinna pimedatel uulitsatel.

„On see sõjaaegne pimedus küll üks tüütaw asi! Juh-
tud sul herra järele tulewat, ja sa ei wõi julge olla, et ta
wiimats su oma mees ei ole!“

Eesti sõjamehe kiri.

30. oktoobril 1914.

Minu lahingutel on sedakorba lõpp peal. Olen mitu lahingut läbi teinud, aga nii hirmsat ei ole veel olnud, kui see wiimane. See oli 18. oktoobri õöjel, kui roo komander käsu andis walmis panna, et hakkame üle Sani-ide waenlase peale minema. Ühtki lahingut ei olnud nii hirmus peale hakata, kui seda, sest nüüd oli üle ide tarwis minna ja teinepool jõe oli tugew waenlase wägi wastas. Õösel läksime pontonidega*) üle jõe. Pontonifi juhtisid meil sapõrid, 4 meest igas pontonis, ja meid oli 25 meest; 4 pontoni peale kokku nii siis 100 meest. Waewalt saime teist jõe, seal hakkas waenlane püüdistest ja kuulipritsidest nii hirmsalt tuld andma, et muist mehi, kes tagant järele tulemas olid, sel õösel üle jõe ei saanudki. Meie sapõrid, kes meie paatifi juhtisid, langesid üksteise järele, ja siis ei olnud enam elu peale loota. Püüdsime aga ikka, et saime kalda ligemale, ja siis kargasime wette, sest parem on wees up-
puda, kui waenlase püüstitulide all surra. Siis tegime ka maha, et wangi ei anna ja wiimase hingetõmbusenii wõit-
leme. Dnnets oli wesi madal, saime ilma ujumiseta läbi, ja siis kohe hurraa hõistamisega kalbale, et waenlasele püstitikudega kallale minna, aga 60 meest jäi meid jõe. See esimene kaitsetraaw oli tühi, ei olnud waenlast sees. Nüüd algas hirmus tuleandmine, tahtsid meid wangi wõtta, aga meie ei andnud. Siis tahtsid tikuwõitlusele tulla, aga meie lastime neid maha kui murdu. Kui hommit kätte jõudis, siis oli kohe maas teija mis punetas. Nende puna-
sed karwanahked ranitsad olid need, mis punasid. Nende jurnukehasi oli maas, nii kui mõni mõisa loomakar. Siis

*) Ponton — lamea põhjaga paat.

Aleksander Jerland,
Rakvereft. Saawatud 20. okt.
Sani jõe ääres, pahemast käest.
Wiibib praegu Brest-Litowsti
hospidalis.

August Palm,
Tallinnast, Dwinski polgust
haawatud 5. novemb. Austrias,
pahemast jalast.

Reinhold Kubi,
2. oktobril Warsawis all käest
haawatud. Wiibib praegu
Moskwa laatsarettis.

oli meid veel 27 meest järel, tahtsid meid läbi lüüa, aga meie olime kärmelid lastma. Üks aboim*) oli püüsi sees, teine hammaste wahel waruks; ei olnud aega filmi teerata, pea tilgutab otjas, põial on praegu lõhki püüsi laadimiseft. Kellel padrunid otja lõppesid, see wõttis waenlaste püüsi, neid oli maas küll, mis meie kuulide ette kukkusid, j. v. nende püüsi ja padruni. Mõne aja pärast tulid lohe meie ligidale, ohwitser tuli ees, mõõt wäljas, ütles: „noh, kas alla ei anna?“ Meie üks mees kargas august wälja, ütles: „kas oled lollits läinud!“ ja ldi tituga ohwitseri läbi. Selle peale lastid nende mehed kõhuli maha, roomasid meie poole, tõmbasid walged taskurätikud wälja, et meie oleksime neid wangi wõtnud. Aga kus meie julgesime neid wangi

wõtta! Meid oli kõigest 27 meest, aga neid terwelt 5 bataljoni, nagu kaks sõjawangi jutustasid, keda meie wangi wõtsime. Meie muudkui tegime head mõnu neile! Nemad ei teadnud, kui palju meid oli, sest see kaitsekaar, kus meie wiibisime, oli lohe wastu jõe kallast. Siis aga hakkasid nad uueste tugewamine tuld andma, meie aga läksime jõealda ärde wette, et kuulid ei tapaks. Sealst käisime kord-korralt kraawis wahi peal, et waenlasti hirmutada. Korraga tulid kaks meest, püüsid selgas, luurama, rääkisid roddrast keelt, minust 5 sammu eemal. Mina lastin nad mõlemad maha, teine kukkus alla, teine peale. Pealmine tõmbas käega minu poole, mina tahtsin teda ära tuua, tema ütles: „halkan jurema!“ hoidis alumise taelast käega kinni, andis selle pildi minule ja ütles: „siin olen ma ise peal, selle annan selle eest, et mind oled tapnud,“ andis mulle kätt ja ütles: „alumine on juba jurnud, ja juren ise praegu.“ Siis tuliu ära ja warsti peale selle tuli meie natuke abi juurde, aga

*) Aboim — обоим — vleitst näpits, mille wahel 5 padrunit veas seisawad. Püüsi laadides liisub soldat need wiis padrunit näpitse wabalt torraga püüsi. E. t.

Pilt, mille Austria soldat Jerlandi'le andis. Pilt kujutab Austria 59. keiserliku ja kuningliku jalawäe polgu 2. bataljoni 3. roo soldati. Paremaltpoolt waadates on kaks äärmist soldatit need, kes Jerlandi käe all langesid.

Punaeristi õde, naiswelsker Wera Kiwotshitskaja, Tallinnast, oma sõjahaawatutega Petrogradi haigemajas.

poolled kadusid jõlle. See kraaw, kus meie olime, oli 70 sammu pikk. Teine lugu juhtus mul 20. oktoobril. Siis tulid 2 Austria meest. Mina hõiskasin, et wjate püüsid maha. Siis nemad wistafid ja hõiskasid, et mis siis saab? Ma hõiskasin omale abi juurde, et waenlane tuleb. Siis nemad tulid ja palusid, et ärge meid tapke. Mina ütlesin, et pole teil karta midagi. Siis andsid nad kätt ja tänasid.

Seni olime kōit Cesti poisid ühestkoos olnud, aga aegamisi hakkasid nad ära kaduma: kes haawata sai, see ei lausunud sõnagi ja kōbis minema. Kui filmad kraawis ringi lastsin käia, siis nägin seal ka meie mehi pitaki maas olemat, neid olid waenlase püüskiuulid tapnud. Wiimaks sain ka mina omale kuuli pahema käe peopesast läbi, purustas luu ära. Aga ma lastsin pärast jeda weel kolm meest maha. Käsi oli tuline, mõtlesin, et läks kindast läbi. Wõtsin kinda ära, käsi oli werine sees. Siis wistafin püüsi maha ja tulid jõe kaldale. Kuid seal pidin weel ühe õõ ja päewa olema, sest üle jõe ei saanud. Waenlane andis hirmus ägedalt tuld jõe peale. Wiimaks taganes waenlane, siis saime üle. Kui üle sain, siis oli nii hea meel, et nutsin. Siis tuli polguülem, tänas palja peaga meid, et wõiwad mehed olime. ütles, et ei ole häbi teie ees mütti maha wõtta. Siis saadeti divisjoni laatsaretti. Sinna tuli hull kindraliisi ja alamaid ohwitseriisi meid vaatama. Haawatud olid pitaki maas, kes jaksas, see tõusis üles. Wiimaks tuli korpuje kindral, andis 4. järgu Georgi ristid. Mina tänasin, siis tegi minu pale peale pai oma käega; läks teiste juurde ja küsis, kust kubermangust. Hakkas Cesti keelt rääkima, ütles: „kas paned imeks, et sinuga kindral Cesti keeli räägib.“ Peale selle joowisid head õine ja andsid meile kirjapaberit, et nüüd kirjutage kodumaale, mis teiega on juhtunud. Raputasid pead ja ütlesid, et nüüfuguseid mehi ei ole enne nähtud. Siis tuli polguülem weel sinna ja ütles, et käinud vaatamas, küll olnud palju waenlase jurnutehaji maas. Selle eest saime ristid, et olime wõiwad mehed, nõttisime palju waenlase mehi maha, ja sundisime waenlase taganema, sest pärast sai meie polk terwelt üle jõe. Praegu olen Drest-Witowski hospitalis, loodan, et weel enne idulupühi tuleb minna neid õpetama...

Aleksander Terland, Ratwerest.

Sellejama wõitluse üle Sani jõe kaldal kaitsekraawis tuleb ka Karl Teinbergi käest samasjuline kiri. Gesolewa kirja käiendusjeks awaldame tema kirjast ainult mõned ijeloomulijemad kohad. „M. M.“ toim.

... See oli 18. oktoobri õhtul, kui paatidega üle jõe hakkasime minema, aga sealt wõttis waenlane meid niisuguse hirmja püüsi ja kuulipildujate tulega wastu, et wõimata oli üle jõe wõhkem saada kui 40 meest, teised jäid jõlle. Sellel õhtul ma üle jõe ei saanud, kuid 19. õhtul hakkasime jälle püüdma, aga ka siis ei olnud palju kergem sugugi üle saada. Kuulipüüsid ja püüsid andsid tuld jõe peale, nii kui rahet oleks jõlle sadanud... Teel üle jõe jäid meie seast poolled mehed surma ja haawatud... Terwelt üle jõe saime umbes 70 mehega, jootsime püüskitludega torni waenlase kaitsekraawide peale, ajasime nad püüskitludega kraawist wälja ja asusime ise waenlase kaitsekraawidesse. Waenlane taganes umbes 50 sammu peale tagasi, kus tal jälle kaitsekraawid olid. Siis algas wastastitune lastmine, kuid waenlane oli liiga julge: iga poole tunni tagant roomasid nad oma kraawidest wälja ja tungisid meie peale. Oli neid ju 5 bataljoni, kuna meid kõigest weel umbes 80 meest järel oli. Sellepärast nad ka nii julgelt peale tungisid. Kuid igatord lõime nad tagasi, kusjuures nad palju mehi surnutena maha jättsid. Mitu korda tuli ette, et waenlane kõigest 5 sammu weel eemal oli, aga ikka jälle taganes. Wõi teiste sõnadega wõlida, kes juba oma kaitsekraawist wälja tuli, see terwelt tagasi enam ei käinud: ja wiimaks korjas surnuid nii palju, et waenlane pealetungides üle oma meeste surnutehade pidi roomama... 20. okt. õhtu kell 9 ajal sain mina waenlase lõhtewa püüskiuuli läbi pahemast käest haawatud ja astusin lahinguliniist wälja, läksin jõe kaldale, kus enne juba haawatuid ees oli, et seal oodata kuni üle jõe wiidakse. Sõjel tulbi teinepoolt kaldalt roomadiga haawatute järele, aga waenlane hakkas nii ägedalt tuld andma, et neli meest paatis ära surmas ja paat uueste teiselepoole kaldale tagasi pööras. Nüüd oli meie lootus kadunud, mõtlesin, et jia kaldale pean jääma, heitsin siis jõe kaldale jurnute kõrwa magama ja magasin hommituni. Hommitust hakkas waenlane taganema, siis wõis juba haawatuid wabalt üle jõe tagasi wiia ja uut wäge juurde jaata... Divisjoni laatsaretis saime esimest korda kolme päewa kohta jüta ja rahulikult magada... 22. okt. tuli korpuje komander ohwitseritega laatsaretti ja andis kõdigile, kes üle jõe olime olnud, Georgi ristid, kuna ohwitserid jälle üks risti nõdelaga rinda pani, teine paberõssi andis ja kolmas tituga tuld peale... Peale selle tuli korpuje komander weel minu juurde, hakkas Cesti keelt rääkima, küsis kust pärit jne...

Rasfate kallaletungimine.

Wantuwal troonil.

Woldemar Urbani roman wabastamise sõjast.

(14. järg).

„Selle üle ei tea ma otustada. Ma tean ainult, et, niihästi Siitsilias kui igalpool ilma peal, Hispania kuningas Filipi sõna tõeks läheb, kes teatawaste ütles, et kõige tugewamad kindlused, kes kõige anderrikkamale kindralile ja kõige wahwamatele wägedele wastu panewad, kuldwasikale wastu ei suuda panna.“

„Ma tean, mis te ütelda soowite. Aga meie peame selle asja lihtsamal kujul kõne alla wõtma. Ma tunnen väga hästi siinsete rahameeste meeleolu. Ma tean, et mäsfuulikumisele siis, kui ta edusammusi teeb, teatud tingimistel taunis suuri summasi laenuks antaks.“

„Edusammusi? Calatafimi wõit ülsinda on juba, kui nõnda ütelda lubate, wendade wahel miljoni wäärt.“

„Nimelt seda tahtsin ma ütelda. Ma arwan kindlaste lubada wõiwat, et Palermo rewolutsiooni peale kaitsjate miljoni liirat laenuks antakse — tingimisega.“

„Mis suguse tingimisega arwate teie?“

„Kõigepealt selle tingimisega, et see laen Siitsilia

ülemwalitseja poolt — selleks on ju praegusel ajal ja loodetawaste ka pärastpoole Giuseppe Garibaldi — riigilaenuks finnitatakse ja sellekohaseid protsenta hakkab kandma.“

„Ma ei wõi muidugi selle kohta midagi kindlat ütelda, herra prefekt. Nii kaugele minu ulesanne ei ulata.“

„Ma ei ootanud ka seda, waid ütlen teile ainult selleks, et sellest Palermos teatada teaksite.“

„Ja need on kõik tingimised?“

„Tähtsamad. Enesestki mõistetaw peaks olema, et sõjariistu enamalt käest ei pandaks kui Neapol wabastatud ja praegu walitsew kuningas oma suguwõsa ja sabarakkudega minema kihutatud on.“

„See on enesest mõistetaw. Nii kaua kui kuningal weel üksainus soldat meie maal on, on ta meie waenlane.“

„Ja nüüd weel üks, üks isiklik tingimine — Neapolis jään mina mäsfuulikumise ainsaks juhiks, sest mäsfu on mul siin kui kuningas ja ühtlasi ka wabastamise poolehoidjal kõige parem juhtida. Mõistate?“

„Mitte üsna.“

„Ma tahan selgemine öelda. Ma armastan oma kodulinna. Ma tahan niisugust waresauna, nagu te ise Palermos nägite, siin wõimalikult ära hoida.“

„Niipalju kui wõimalik, muidugi. Seda tahame ju meie ka.“

„Aga waewalt küll minu mõttes. Teie sõna on mõõk, minu mõõk on sõna, ütlege seda kindral Gari-

Jaapanlased Tsin-dao all.

baldile. Ma annan Neapoli ilma werewalamiseta teie kätte, kui võimalik. Aga et see võimalikuks saaks, pean ma — nagu juba ütlesin — wabastamise liikumist siin oma käes hoidma, pean kõike ise-oma äranägemise järel juhtima. Mõistate nüüd, kapten?”

„Muidugi. See on igal lapselgi juba arusaadaw. Asi ripub ainult sellest ära, kas te sõna pidada wõite.“

„Seda saab juba näha. Garibaldi ei tea ka veel, kas ta meie laenu iganes kindlustada saab.“

„Muidugi mitte, aga kaheteistkümneme tuhandeline wägi, mis tal juba praegu on, ja peale selle igapäew saartelt juurde woolawad wabatahtlikud, on ometi paremaks kindlustuseks kui keel, ja kui see ka prefekt Liberio Romano oma on.“

„Sellega kõigega saab ehk hakkama. Esiotja nii siis saadame teile juba homme maksujuhatusse kahe miljoni liira peale —“

„Herra prefekt,“ hüüdis noormees tormilises waimustuses, prefekti käest kinni wõttes ja seda suudeldes, „teie heategu ei unusta Siitsilia ilmasi.“

„Seda ma loodan. On Palermo waba ja täielikult teie käes, siis saate veel kaks miljoni laenuks.“

Maffilli tänas, kumardas jumalaga jättes ja pööras minema.

„Need mehed seal Palermos ostawad omal saadikut walida,“ mölgutas prefekt, läks Maffilli järel ja leidis ta eesistoast jälle, kus see praegu Beatricega

jumalaga jättis ja nimelt pisut tormilisel wiisil.

„Aga Beatrice? Mis sa teed? Apelsinimüüjaga?“ hüüdis prefekt rohkem ehmatades kui kurjalt.

„Ma — ma, ostan apelsini, isa,“ wastas tütar, tegi ennast lahti ja pakkus isale wäljawalitud puuwilja waasi peal.

Maffilli kadus nüüd kaunis ruttu oma korwiga. Oli, nagu oleks maapind ta ära neelanud.

Silmapilgu seisid isa ja tütar tummalt wastamisi, Beatrice pifaratest wirwendawa, liigutawa pilguga oma suurtest mustjatest filmadest andežsandmiste paludes, isa pahaselt, ärritatult, ehmatanult.

Wimaks aga läksid prefekti näojooned jällegi pehmemaks, ja, sügawa ohkega üht puuwilja wõttes, ütles ta: „Need on kallid apelsinid, Beatrice!“

Utt platsi pealt kõlas aga ülesse apelsinimüüja kaugele kajaw hää: „Waadake, waadake, mäherdused ilusad apelsinid, nii magusad kui mesi ja nii punased kui weri!“

Wawalt kümme minutit hiljemalt aga astus Liberio Romano all platsi peal oma tõlda. „Neapoli panfa!“ ütles ta kutsjarile.

Tal näis suur rutt olewat.

9.

Nagu lill ilma mõtlemata ja elumuredeta oli Usunta seni üles kaswanud. Ta hingeelu polnud veel ärkanud ja see wõi teine tõsine tegewus tundus tal ainult talitawana. Kõige parema meelega ei teinud ta mitte midagi. Opetus õnnistusest ja

Wannas'e ülesvõtte.

Mättemüüf ja kontsert tagavaraväeliste laste heaks, Tallinnas 15.—16. novembril.
Talu-tare ühes tegelaste, nais-komitee liikmetega. Talu-tares müüdi kõiksugu maiusasju hapupiimast ja silgust-leivaist algades ja kõige paremate roogadega lõpetades.

aust, mida töötamine enesega kaasa toob, oli Neapolis tundmata ewangeliumiks*), kudas oleks Asuntagi seda teada võinud. Päikesepaistel pöönutada ja laulda, wõi mere ääres unistades laineid waadata, wõi jälle walgete udupilwete liikumist uurida, see oli tema armsam tegevus. Kuid siis kutsus enamaste isa ja pani teda willu näppima. See oli tema ainuke hingewalu. Kärsitult ja pahaselt, et teda tülitatud, näppis ta ja nuttis, nuttis ja näppis ja tundis enese nii õnnetu olewat, kui wähegi weel wõimalik.

See kõik muutus nüüd korraga teisjeks. Ta oli Felicet weriselt, mudastes ja kattistes riietes näinud, oli näinud kudas linnawahid teda löid ja tõukasid, otsekui oleks ta mõni kurjategija wõi mõrtsukas. Surmahirmus, tardunud kuiwa pilguga oli ta selle troostita-õnnetu etenduse pealtwaatajaks olnud, otsekui pikkest rabatud. Siis oli tal mõte peast läbi

*) Hjeloomulikuks tõenduseks selle kohta on Neapoli keelemurrat. See keelemurrat ei tunne Italia sõnu lavoro (töötama) ja lavoro (töö). Kui Neapoli elanik ütelda tahab: ma olen tööd teinud, siis ütleb ta: aggio fatica (ma olen ennaft ära wäsitanud, ära kurnanud) ja töö kohta ütleb ta: fatica (wäsitamine, kurnamine).

käinud, et mõni õnnetus süündinud wõi ekstus juhtunud on, et ta abiiks kargama, seletama, Felicet wabastama peab. Tõeste oli ta ka nagu peast segane inimestemurru sisse jooksnud, kus teda tõugati, tallati ja kaasa listi, kus ta wiimaks poolsega se karjatusega minestanult uulitsale oli langenud.

See esimene äge valu oli Asunta hinge äratanud. Alinduste ja unistuste wallast äratati ta firedele, elule; tungiwalt-tormilisel langesid kartus ja lootus, kaastundmus ja armastus tema hingesse, teda senistest unistustest elule raputades. Nüüd kus Felice temalt ära kistud oli, kus Felice wangis oli, kus Asunta tema elu hädaohus teadis kõikwat, alles nüüd selgus ta arusaamisele, mis Felice temale olnud ja tulewikus olema oleks pidanud.

Nüüd kuulatas Asunta jellest tunnisti saadid salamures kord siin, kord seal, kus ainult Felice Cambonist juttu oli, ja seda tuli neil päewil sagedaste ette. Poodakse ta uiles? Wõi tehtakse peajagu lihemaks? waidlesid inimesed. Wõi näidatakse tema wastu isearalist armu uiles ja pandakse eluajaks wangi? Kui sagedaste ei pugunud Asunta, nüisuguseid kõnesi kuuldes, kõrwa, et ükfitus nurgas oma südamewalust woolawatele pisaratele waba

woli anda. Aga see ei muutnud asja weel teiseks. Siida ei saanud fergemaks, kui palju ta ka ei nut-nud.

Wiimaks otjustas ta salaja, ilma et kesti sellest teaks, Felicet wangihooonesse waatama minna. Teda ei lastud aga sisse. Mitte ferd wäljanuttagi ei tohtinud ta tema rinnal. Nii siis ei saa ta teda ilmaski näha, ütles Usunta endale meeleheitmises, ilmaski tema ümargustesse, elawatesse filmadesse waadata, ilmaski tema naermist kuulda, ilmaski teda wurrudest rebida, nagu ta seda õnnelikkudel päewadel heameelega teinud, ilmaski tema kõrwal kõndida, midagi, mitte midagi ei pidanud enam nii olema nagu see seni olnud. Usunta tulewik näis tühi, rõõmuta olewat, elul polnud wäärtust.

Siis jõudis see päew kätte, mil Felice asi kohtus ees oli. Usunta oli selle päewa ees wärisenud ja ei suutnud teda ühtlasi ka äraoodata, et nüüd ometi ferd tema saatuse üle kindlusele jõuda. Hommiku wara oli Usunta turule läinud, ja kui ta nüüd koju tuli, nägi ta juba eemalt hertsogit di San Baltosat oma isa juures seiswat. Eigemale tulles kuulis ta, kuidas hertsog ütles: „Waewalt küll, don Gennaro. Seaduse järele mõistetakse ta surma.“

„Pst, pst!“ tegi isa tasa, sest et ta Usuntat lähemale tulema nägi ja ei soowinud, et ta kuuleks.

„Mis jaoks?“ küsis hertsog lühidalt. „Kord saab ta ikkagi seda teada, ja sellepärast on parem, et ta seda siin teada saab, kui mujal. Ma ei saa Usuntast aru? Mis jonn on tal nüüd korraga selle poissiga, keda ta ennemalt suuremat tähelegi ei pannud? Silmad on tal nüüd alati äranutetud. See on ju lollus. Temasugune tüdruk, nagu pärl, ja sihute mees!“

Wiimasel ajal ei suutnud Usunta hertsogit sugugi enam sallida. Teda nähes sattus ta igaford wiha-ärewusesse. Jumal teab mispärast küll. Wiinas teda südametunnistus ehk uue rätiku pärast, mis ta Felice käest saanud oli. Sest poleks hertsog temal niisuguste rumalate mõtetega pead segamine ajanud, siis ei oleks ta ka Felicelt rätikut nõudnud, ja siis poleks ka ehk seda õnnetust tulnud. Kui hertsog nüüd lähines ja tema käest õrnalt finni wõt-ta ja teda nähtawaste armulikult trööstida tahtis, pörkas ta nii suure ägedusega tagasi, nagu oleks hertsog kihwtine olnud.

„Külap see juba lahkub,“ jatkas hertsog tehtud üksteisususega edasi. „Kui otsus selle poisi üle ferd mõistetud on, kõneldakse temast ehk weel, noh, kahessa päewa, ja Usunta ehk mõtleb tema peale neliteist päewa, ja siis on kõik möödas. Minu sõna selle peale, Usunta. Ma tahan selle eest muret kanda, et ja unustad.“

„Meie peame minema, isa,“ kitsus Usunta poolnutes wälja, ilma hertsogi peale waatamata, ja nagu poleks ta kuulnudki, mis see ütles.

„Kuhu?“ küsis hertsog. „Ah, õige. Ma unustasin. No jah, mispärast siis mitte? Waata teda ometi weel ferd. Kes teab, kas see wiimane ferd ei ole. Mis ja annad mulle, Usunta, kui ma sulle ja su isale hea platši kohtusaalis muretjen, kust ja teda hästi näha wõid?“ (Särgneb.)

Keiser Aleksander II

walitses 1855.—1881. aastani ja ajutas Wene-maal uued kohtud, mille 50-aastast mälestuse-päewa neil päewil pühijeti.

Dotel.

... Raua aega peale Kristuse sündimist olid nad koos ja maiustasid endid magufate mõtetega. Neil oli loota, et lähem tulewik neile magusad uuenäod tõsses elus ohtalt kätte annab.

„See oli ühel pealeõunal,“ kõneles R., „kui kõik nais-terahwad kokku aeti. Nad seisid wanade remmelgate all sammeldanud kwiiaia ääres ja ootasid tuimalt oma saatust. Argelt piilusid nad ringi, karistajaid wahtides.“

Warsti kuuldis nende hulumine, niisugune inetu hulumine, mis just sellesarnane oli, kui kütt raskest jahiloera pekkab. See hulumine rändas nagu peenike lõng, nagu wee pealt tõusew aur igalepoole laiali, aga see oli ka kindlaks pandiks selleks, et nende hulgas iga wastupaneku waim lõpulikult häwitatakse.

Ma läksin ise selle hulumise järele ja kuulsin kuidas hoobid taktis käisid. Ma imestasin seda taktis löömist, aga nii see peab ikka olema, sest peaasi: ühegi tegewuse juures ei tohi oma iludus ja kindel ferd puududa.

Äkitselt tuldas mu juurde.

„Kuule, see asi ei ole õige! Kuulete — ta ei kirjenda!“

Ta kannatas tõeste hoobid wälja.

Mul tuli hirm. Kas on tal waluwõtmise-õnna? Kas tunnen ma siis ise juba piina? Wõi ons ta nii kiuslik, teades, et ilma kirjendamata sellejuures mingit lõbu ei wõigi tunda.

„Lõõge tugewamine!“

Ta ei kirjendanud nüüdki.

Kuid mul on hea kõrw ja see ei peta mind. Aga ka mõistus on mul teraw. Ka siingi. See ei olnud õige toon, sest õiget tooni tundsin ma ammuigi.

Suassoni uulitsjal peale lahingut.

Ma läffin ligi ja tõmbasin pakku kasukanaha ta selja pealt ära, mille ta sinna riiete alla oli peitnud.

Ja, nüüd oli hoopidel oma endine heli, ja hulgu mine wenis kõrgelt, nii kõrgelt kui puuladwad kiüüniwad üle hoonete, üle jalu.

See oli tore aeg, see oli lõbu igapäewases elus!

„Ühel päewal lähen ma toast välja,“ jutustas K. „ja ma näen sügise päikese paistel läigiwad maa peal kullakarwastel hiilgawad pajuwitfad. Nii ilusad, nii ühetasased, wäiksed pungad küljes.“

„Ära neid wõta,“ hoiatab walge habemega wäljawaht, „mina need hobustekoplist otstisin ja sinna nad päikese ja laste kätte maha pangingi. Sittlemaks lähewad.“

„Kui ilusad! Mis nendega tehtakse?“

„Ah nendega? Jah, ilusad nad on — peawadki olema, sest neile antakse pehmet walget liha söögiks ja nad joowad helepunast werd.“

Ma ei saanud sellel korral aru, aga pärast ma mõistfin. Ma mõtlen ikka selle peale, kui peenike see kõik oli, kõrge ilutunne ei puudunud. Pane tähele: Esitaks ära winnutada, siis ühetasaselt kimpu siduda, igalühel kullakarwa loor peal. Kui graffialiselt wõib nendega siis hoopu anda, ja kui magusalt hästi need küll peawad lõitama. Tulewadki need päewad tagasi, ma ütlen, ka meie juures peab niisuguse peene ilutunde peale ikka rõhku pandama. Isegi walge habemega wäljawaht ostab ütelda: nad sööwad walget liha ja joowad helepunast werd. Kust sai ta need sõnad?“

„Ma ütlen,“ jutustab nüüd omalt poolt J. „aeg on endisest halwem Minu isa oli haiglane, aga tal wõis wähest ka hoopis isesugune tuju tulla. Noh, see on juba ükskõik, aga kindel on see, meie ajal ei ole tujuuga suurt teha. Ühel heal päewal ütles ta: „Baadate, kiipetage ja keetke mulle kala, aga tapke kala sealsamas pliita ääres.“ Mis see tähendab? Saadi aru — ta tahab elawat kala.“

Oli see nali wõi tõsi tema poolt, seda ma ei tea, aga tõeks pidi see wõetama. Ja et asjast teistiti üle ei jaadud, wõtsid mehed toobri enda wähele ja läksid mererannast kalu tooma.

See oli küll piff, aga piff tee kaswatabki nendes õige arusaamise oma kohustest. Ja nad tulid, toober wabel, milles elawad kalad sees, ja seal oli neil küll aega mõelda, mis jaoks nad õige ilma on loodud. Mida kauemine nad

rändasid, seda selgemaks see neile sai, ja seda kindlamine hakkasid nad seda uskuma.

Igal asjal peab oma suurepäralisus juures olema. Sa wõid ette kujutada: sulle toodakse toobris elawad kalad koju — saja wersta kaugusest, aga lupsu nad lööwad, nagu oleks praegu õrna käega merest välja wõetud. See on suurepäraline, ja kus see wõimalik, seal juba matjab elada, seal on elul oma peenike luule, wähemalt wõib olla. Naerma ajasid need õnniate filmadega orjad. Päike oli nad alaliselt paistes pimedaks teinud, waljud tuuled olid nende huuled lõhki ristunud ja põletaw janu nende hääled kähisema pannud. Bastolu wõidi siinutada: Janus põlewad kandjate kurgud, aga nende seljas ujuwad kalad tihti wähetatud selges wees. Ja kus niisugust wastolu osatähtsust tekitada seal peab waimlist annet olema!

Kui sääraseid ajad tagasi tulewad, siis peame nendest wanadest asjadest omale uhtet eestkuju ostama, aga ka uhtlasti õppima. Wähemalt wana aja kõrgusel peame suutma feista.“

N-st, kellel wäga kõwa habemetiügas oli, jutustas D. „Niisuguse habeme jaoks peab teraw nuga olema. Aga see on teada, ka kõige terawam nuga ei aita — peab nuga hästi teritada ostama. Nii ka siin — Sa wõid nuga käiata, ja wõid teda ihuda, ja wõid teda kõige libedamalt seanahast rihmal liipida, kuid kõwa habemetiügas ikkagi ei tärda.“

Siis arwati ja mõeldi, kudas wõiks noa nii terawaks teha, et ta kõwa tiügast ajades malu ei siinutaks ja tergeste, pehmeste üle pale käits.

Mis arwate — meie ajal wõidak ju ka selle üle mõelda, isegi pead murda, kuid waewalt jõutakse mingile asjalisele otstufele. Mis ja teed — aeg on mõistuse ja mõtete wäeks jäänud. Sellel ajal oli see hoopis teistiti.

Kes ütles, et inimese naht on kõige pehmem, kõige siledam, ja tema see on, kes teeb kõige parema tera. Kes seda ütles — see ei ole teada, aga agaratest peadest siis illeilidse puudu ei olnud.

Noh, kui seda kord juba awaldati, ega seda siis teadusliselt kinnitada tarwis ei olnudki.

Nüüd tõmmati pikad rihmad üle selja, sest see oli terme ja rikkumata, ja noale andsid nad innehea tera. Wõis üle pale tõmmata ja kõwa tiüka nii maha ajada. nõnda et seda waewalt tundus. See on õige, ja sellest saadi igalpool teada, aga kõik ei tulnud mitte kohe selle mõtte peale. Ja see ei olnud ka mitte rumal, kui ta need rihmad pööningule rippuma pani — sest nad andwad tunnistust, et ikka midagi wõib ules leida, mis hea ja kasulik on, kui aga mõtlemiseks agaraid päid leidub.

Kui meilegi niisugused wõimalused tulewikus awanewad, kus rihmi wõime lõigata, siis ei tarwitse ju just neid, aga peab midagi muud ules leidma, mis meie waimutera wusest wähest weel parematki tunnistust annab.“

Nüüd ei kõneldud midagi enam, sest nagu läbi udu kerkisid need pildid minewikust neile filmade ette. Kui ihaldawad need ajad olid, kudas pani nende peale mõtlemine siidame tufsuma.

Nad wajuatasid käd wastu rindu. Ära ole rahutu, jüda, ära ole rahutu, sest pead tõstab läänest meie abiline,

Peale Antwerpeni ärawõtmist. Linnaelanituid Hollandi piiri ääres metsas peetus.

tes ühes käes meile endiseid võimalusi kannab. Dota weel — oota weidifene!

Ja nad wõtsid kindlaste nõuks koos istuda, mitte küü- nalt ära kustutada, oodata ükssilmi, oodata tuge lauluni.

Nad teadsid, mis tarwis nad ootasid ja mis neile lää- nest algaw koit tootab.

Näeks aga rutemine ta kiireid ja jaaks ometi elu lõpulgi end uues korras soojendada, mis läänest tõusew päike loob

Ja nad ootawad. . .

Ego.

Weidrad rahad.

Amerika kirjaniku Erwin Roseni järele R. P.

Talunit Jenkins Pittvillest, Pennsylvania osariigist, istus üliwäga lõbusas meeleolus raudteerongis ja ootas igat- susega, millal rong Philadelphiaasse jõuaks.

Do! Talunit Jenkins oli üliheas tujus. Rikas ihnu- toi, kellest teised talunitud Pittvilles arwasid, et ta ainult sellepärast mõruda näo tegemat, et teistel peale tema ka raha oli — ihnutoi Jenkins oli nii lõbusas tujus, et ta rongis ajalehepoisi käest lehe ostis ja lehe eest ühe tšenti asemel kaks maksis.

Jenkins oli tõepoolest jootraha andnud. Dhoo! Jen- kins muheles. Oli aga ta peenike asi! Tore asi — see kuulutus! Mitte niisugune pettus nagu see, mis teegi häbemata wõrukael hiljuti „Pittsville Leaderis“ awaldanud: „Ühe dollari wastu teatan tänumeelles igaihele, kudas teregeste wõib raha teenida.“ Pool Pittvillest tungis posti peale, et oma dollarit sisse maksta. Jenkins ka. Rahe päewa pärast tuli postkaart: „Wäga lihtne. Tehke sedasama, mis mina tegin!“ Niisugune wilets inimesenärü!

Seefordne kuulutus oli aga hoopis teine. Ta oli Jen- kinsil weel selgeste peas:

„Mees, kel ülitore mõte on, otsib kapitali. Tarwis on 1000 dollari. Wastutus. Kannab ühe kuu jooksul vähemalt 100 protsenti kasu. Pakkumised saata märgi all „1427“ Philadelphia postkontori.“

Jenkins oli sinna kirjutanud ja kohe wastuse saanud,

ta tulgu Philadelphiaisse ja toogu raha kaasa. Kandku selle eest hoolt, et teispäewal kella 3 ajal sinna jõuab. Mees (kel mõte on) tulewat tale watsfali wastu. Lündemärgina olla tal dollariline paberiraha käes.

Rong wurises Philadelphia watsfali ette. Rähku rutta- sid reisirajad wagunitest wälja. Wiimajena tuli üsna pikka- mifi Jenkins. Tegamööda sammus ta jaamaeifist mööda edasi ja wahtis hoolega ringi, kas mitte rahaga meest ei näeks. Korraga patsutati tale öla peale.

„Tere, herra Jenkins Pittvillest!“

Jenkins keeras näuhti ringi. Tema ees seifis üks pee- nike noor herra, kes kübarat tergitas ja tale naeratades kätt pakkus, kust kortsutatud rahapaber wälja wahtis.

„Ma rõõmustan, et teiega tuttawaks saan, herra Jen- kins. Minu nimi on Robertson. Kas teekond oli lõbus?“

„Se?“ kogeles Jenkins. „Kust teie teate, et mina Jen- kins olen?“

Noormees tähendas sõnatult suure punase reifitasku peale, mis Jenkinsil käes oli. Selle peal seifis aga ilusaf walges kirjaf: C. F. Jenkins, Pittville. Pa.

„Do!“ ütles Jenkins imestades. „Teie fiis oletegi see mõttega mees?“

„Nimelt. Pealegi on see tore mõte!“

„Ja mitte pettus?“

Noormehe näole ilmus piirita imestus.

„Aga mister Jenkins!“ ütles ta etteheitwalt.

„Wabandage, palun wabandage!“ arwas Jenkins ruttu.

„Teate, mind on juba mitu korda petetud!“

„Sellejuures ma ei kahtle!“

„Se?“

„Muidugi! Betiseid on meie päewil õige palju!“

„Õige!“ ütles Jenkins; „maailm on kole paha. Aga teie meeldite mulle. Mis on teie mõte? Üsume kohe äri kallale — äri on äri!“

„Jah, aga mitte fiin uulitsaf,“ naeratas mister Robert- son. „Zulge, ma wiin teid oma sõbra juurde — see on waitne koht.“

Ühesmeeles sammusid nad linna.

Wiie minuti pärast pööras noormees pahemale poole wäifsesse uulitsasse ja jäi ühe maja ette seisma, mille seinaf ühe tuttawaf õlewabrikuf silt ehtis.

„See fiin on Billy Maguiveje õllepood,“ seletas noor- mees. „Siit wõime tšearalife toa wõtta ja efsitamata rääkida.“

Sirmus nali.

„Oh, ja püha ristike ja esija Moosese kümme kasku! Kas ma siis tõeste see kõige patujem inimeseloom siin maa peal olen, et minu hingematuse järel need kõige hirmjamatad pörgulised on tulnud!..“

„Ära karda, papa, ega asi nii hull olegi! Me oleme ainult kadrifandid, ja tulime vaatama, kas sul tütreid palju on!“

Nad astusid sisse.

„On kõrvaltuba waba, Billy?“ küsis mister Robertson.

„Jah! Astuge aga sisse!“

Kui teenija klaasid toonud, najatas noormees sügawas mõttes tooli najale ja silmitses Jenkinsi tähepanelikult. Wiimaks tähendas ta:

„Teate, see asi on nimelt weider!“

„Mis? Weider? Mis on weider?“ uuris Jenkins.

„Wäga weider!“ kordas Robertson... „Noh, ma ütlen kõik awalikult ära. Teie olete tark mees ja ma usun, et heast ärist oskate lugu pidada, kuigi see weider on.“

„Wäga õige!“ muheles Jenkins.

Rahulikult wõttis noormees põuetaskust pakitse raha-paberisi ja ulatas üle laua Jenkinsile:

„Mis te nendest ütlete?“

Jenkins silmitses rahapaberisi terawaste.

„Need on tuliuued dollarilised rahapaberid ja mina ei leia nende juurest midagi, mis weider oleks.“

Noormees naeratas kannatlikult.

„Kas teate, need rahapaberid on aga tõeste weidrad. Weidrusiks nende juures on see, et ma teile neid tuhande dollari eest wiistuhat wõin müüa! Kas saate nüüd naljast aru?“

„Aha!“ ütles Jenkins. „Aha—see on küll weider!“

Siis kumardas ta üle laua ja sofstas:

„Walerahad?“

„Muidugi!“ wastas Robertson rahulikult. „Aga mees, kes need rahad tegi, tunneb oma asja. Neid rahast wõtab teilt iga pant wastu. Ja ma teen teile ettepaneku: ma annan teile neid 20 tükki. Proowige neid. Ja ma wean kihla, et keegi neid wastu wõtma ei tõrgu. Summi aja pärast saame siin jälle kokku—jah?“

„Olgu nii!“ ütles Jenkins.

Kõige esiti läks ta ühesse sigaripoodi ja ostis kahelümne-wiie tšenti eest kolm sigarit. Müüja silmitses uut raha wae-walt ja andis 75 tšenti tagasi.

„Tubli!“ kihistas Jenkins.

Siis ostis ta enesele ühest kauplusest oleklibara ühe dollari kümne tšenti eest ja andis maksuks lask uut raha. Ilma jututa anti 90 tšenti tagasi.

„Di, kui rumal maailm on!“ hirwitas Jenkins salamahti.

„Maailmawalitsejad“ ijefestis.

Siis läks ta panka ja pööras kasapidaja poole:

„Teie, noormees, ma sain wahetades tuliuued rahapaberid, mis mis minu arust weidrad on. Olge head waadake, kas nad õiged on?“

Kasapidaja wõttis rahad, waatas, silmitses neid suureksegewa klaasigi abil.

„Täitsa õiged. Pealegi ei ütelda panga kasapidajale mitte „noormees,“ teie wana...“ (wiimane sõna ei kostnud küllalt selgelt).

„Tänan!“ ütles Jenkins.

Wäljas jäi ta panga ette seisma ja lõi endele reie peale, mis plaksus.

„Jenkins, wana pois, see on alles äri! Müüd on asi tõeste weider!“ ümises ta lõbusaste.

Ja jooksis siis ruttu õllepoodi, mille ees ta mister Robertsoniga kokku sai, kes toredat musta käftastut kandis.

„Teie olete õige karwapealne, herra Jenkins. Doh, ja...“

„Kõik on korras! on teil „puru“ kaasas?“

Nad astusid õllepoodi.

„Kõrwaltuba pole, paraku, enam prii,“ ümises peremees.

„Noh, sest pole wiga,“ seletas noormees. „Meie wõime asjad ka siin ära diendada. Rahad on siin taskus, kümme pakki, igas pakis wiis sada dollari, kõik ilufaste finni seotud. Wwage oma reisitasku ja ma loen rahad sinna sisse.“

Jenkins awab oma suure reisitasku ja noormees loeb kümme pakki sinna sisse. Nende wastu andis Jenkins noorele mehele tuhat dollari suurtes paberites.

Talunik oli üliõnnelik. Etimest korda elus tundis ta midagi nagu tänumeel... .

„Sumalaga,“ ütles mister Robertson, „mul on waja ruttu minna. Müüd oodatakse. Siin on minu adress, kui pärast weel tarwis on.“

Ja ta annab Jenkinsile kinnipandud kirjaimbriku.

* * *

Jmetoredas meeleolus sammus Jenkins waksali. Niipea kui pilet ostetud, istus ta ootefaalil pingi peale.

Di, misfugune äri!

Di, tema, Jenkins, ostas parajat wõimalust tarwitada! Muudugi, juba lähemal ajal tahtis ta kaupa korrata: kudas see adreß niiud jälle oli?

Ta awas ümbriku. Ümbrikus oli kaart. Aga mõlemast poolest walge, kirjata.

„See on ka weider!“ mõtles Jenkins. „Ettewaatlit kelm, see Robertson. Roh, kui tal seda wana puru jälle on, küll ta siis mulle kirjutab.“

Tehud kauba walgustkartew iseloom tegi ju herra Robertsoni alandliku tagasihoidmise arusaadawaks. Peaasi oli ainult see, et ta tasku uusi rahapaberisi täis oli.

Jenkins silitas oma rahatasut õrnaste. Siis waatas ta ettewaatlitult ringi, kas teda wahest tähele ei panda.

Siis ei ei suutuud ihustusoi ennast enam taltsutada. Tarwis oli järele waadata.

Ettewaatlitult awas ta tasku, ettewaatlitult päästis ta nõõri ühe paki ümber lahti...

Ja kahwas. Ta silmad läksid suureks ja tardusid. Juustjed tõusid püsti. Käed wärisesid.

Lollilt wahtis ta paki peale.

Sest rahapaberite asemel oli pakis ilus, walge paber.

Jenkins oigas.

Chmatuse nõõris ta kõri kinni, kuma ta käed ruttu teisi pakki lahti rebisid. Paber — paber — ainult walge trükkimata paber!

Jenkins ahmas hinge tõmmata.

Do, niifugune südameta petis! Weidrad rahad! Do — oo.

Niiud oli tal kõik selge. Proowid olid õiged rahad olnud. — Weider kõige selle juures oli ainult olnud — oh kui ta Robertsoni niiud kätte saaks!

Kui hullumeelne jooksis ta õllepoodi.

„Teie, mind on petetud!“ karjus ta.

Peremees hirwitas:

„Wäga kahju!“

„Siin teie juures peteti mind! Kes see Robertson on?”

Kus ta on?

„Mina ei tunnegi teda!“ wastas peremees.

„Siis olete teie ka kelm!“ kirjendas Jenkins meeletult.

Peremees wõttis leti alt kepi wälja. Jenkins nägi seda ja pani putku.

„Se!“ kirjendas ta uulitsa nurgal linnawahi poole, „kus on politsei?”

„Kolm uulitsat edasi,“ wastas politseinik.

Jenkins jooksis, et kuuestilud lehwisid.

Siis jäi ta peatama Wiimaks seisma. Tõmbas suure taskurätiku wälja ja aigas sellega üle näo.

Kudas pidi ta politseis asja seletama? Ta ei wõinud ju ütelda, et ta walera — — Ei, oh, see ei läinud! Oh!

Üks politseinik patjutas tale õla peale.

„Teie ei tohi uulitsal niimoodi sajatada.“

Ja üsna pikkamisi sammus Jenkins waksali tagasi.

Sest saadil on Jenkins haige. Niipea kui ta mõnda rohelist ühedollarilist paberiraha näeb, läheb ta kui hulluks.

Iselaadi haigus.

„Karla, kuule, mispäraßt sind siis kuueks kuueks sädima mõisteti?“

„Suuruse hulluse pärast!“

„No kudas nii?! Suuruse hulluse pärast?! Efimest kord kuulen, et haiguse pärast wangi mõistetakse!“

„Minul, näed ja, tuli see haigus ka na iselaadi: arwasin enese Saksja kroonprintsi olewat...“

„Roh, mis sellest?“

„No jah, arwasin enese kroonprintsi olewat, lõin paati uuri üle, ja nabitigi kinni!“

* * *

Nälgas sõjamehed.

Aga päew wiidatse Zwowitz juured - salgad Austria sõjawangisid läbi, kes nälginud ja poolkülmanud on ja jalandude asemel närusi kannawad, tihti ka naisterahwaste jeeelikuid, mis lühiteist sinelit täiendawad. Isegi sakslased ja magiarid sünnawad Austria walitsust, rääkides, et nad 10 päewa jookjul leiba ja sooja toitu ei ole saanud. Ütsti neist ei usu enam wõidu sisse. Gelfeiühustadest tulnud isikud räägibwad, et isegi magiarid ja itallased wenelasi nähes sõjariistad maha wistawad, ühte aimust lõna hüüdes: leiba!

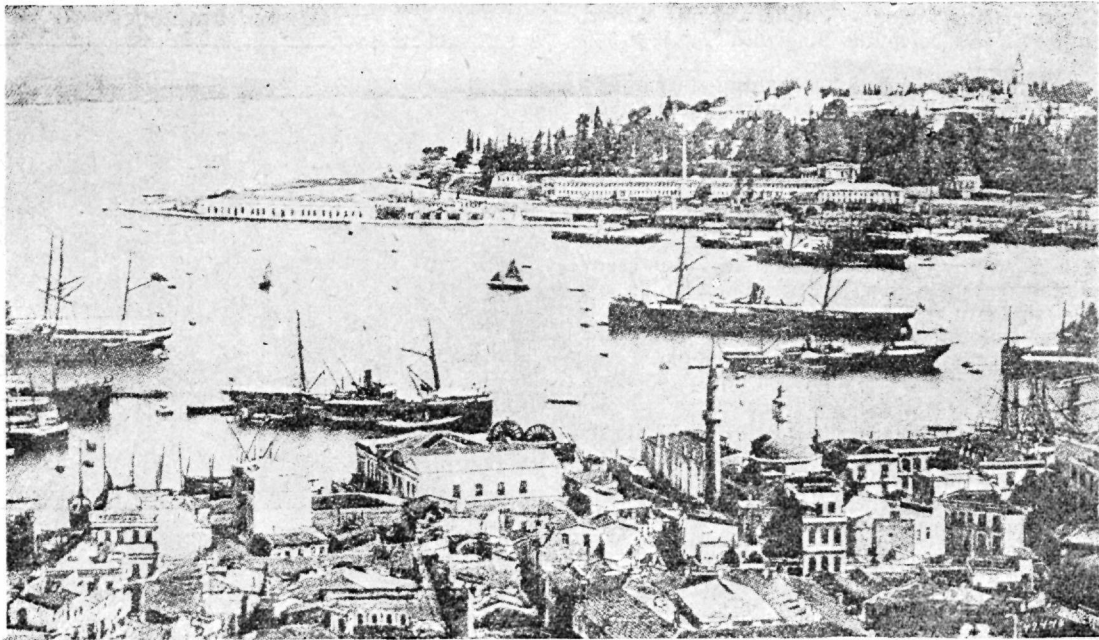
†ta.

Inglise nali ja Saksja „wõidud“.

Inglise ajalehed pilkawad kihwitseft Saksja „wõitust“. „Financial News“ kirjutab pealkirja all „Wilsoni saatus“ (Saksja ametlik teadaandmine):

„President Wilsoni weetatse raudpuuris, Adama ülikonnas, Berliini. Kõneldakse, et ta wäga rõhutatud selle üle olewat, et sakslased ta kinni püüdnud. Ühtsiirigid on Saksamaa külge liidetud.“

* * *

Konstantinopol. Waade Seraili peale.

Ribe saatus.

„Waesed Tiltgi naised!“
 „Mis?“
 „Mii kui nii ei olnud elu neil maigus — üks mees
 seitsme peale! Müüid aga, mil ta see üks sõtta wiidakse, on
 asi päris räbal!“

Röödis.

Majaproua: „Aga Anna, mis see hüütakse: ja
 ittefid mehe sõtta läinud olewat, aga niitid on sul röödis
 jälle juba üks meesterahwas?“

Teenija. „See... see... on tagawarawäeline.“

„Meie Matši“ tähttraamat 1915. a. jaots.

Biltidega ilustatud kalendarium ja lisa. Hind 20 kop.
 Suure Europa sõjakaardiga — 25 kop.

Teaduse tähttraamat 1915. a. jaots

Sgapäewases elus tarwisminewate juhatustega. Hind 15 kop.

Päewapiltnit **Wannas Niguliste uul. 2**

London, 1913. tuld
 auraba — tuld rist.

Italia, 1913. tuld
 auraba — tuld rist.

Endine Reisirikoja päewapiltnikkude abiline.

Walmistab tõikfugu päewapilditööfid.

Suurendused kõigis suurustes, töö korralik. Wäljas gruped
 kuni 500 mimeseni. Aparat 50×60.

Tööaeg pühapäewal kella 10—4 p. l., äripäew. k. 9—7 õht.
 Üleswõtted päewal ja õhtul kunstwalgusel.

Lapsed.

„Ija, mispärast sul kollased juuksed on, minul aga
 mustad?“

„Ah, jäta juba kord rahule! Ara tüütad! Mispärast
 ja mispärast... kust mina seda tean... mine, küsi ema käest!“

Достав. воен. цензурою. Wastutaw toimetaja Jakob Jaason. Wäljaandja J. Muni. — M. Schiffer'i trükk, Tallinnas.

Jäädawaks mälestuseks.

Sõjameeste päewapildid ja nimed peawad
 põlwest põlwe meile mälestuseks jääma, selle-
 pärast palume kõiki, kellede sugulased ja tutta-
 wad tegelikult praegusest sõjast osa wõtawad,
 nende päewapildid meile saata. Pildid awaldame
 esiteks meie ajakirjas ja pärast ajaloo raamatus
 „Maailma sõda“, mille esimene wiht jaanuaris
 ilmub. Biltidele palume lähemaid teateid juurde
 liijada: nimi, liiginimi, elukoht, wäeosa, kus tee-
 nib, kui haawatud ehk surma saanud, siis kus kohal
 ja millal. Päewapildid tulewad posti kaudu saata
 ehk nendesje kohtadesse anda, kus meie ajakirja
 üksikuid numbreid müüakse. Pildid hoitakse ilusaste
 ja jaadetakse taqasi.

Kirjasti sõjawäljalt wõetakse heameelega lehes
 awaldamiseks.

Aupaktlikult

„Teaduse“ kirjastus

Tallinnas,

Sarju ja Müüti uul. nurgal 46/15.

Järeipärimiste peale teatame, et „Meie Matši“ 2., 3.,
 4. ja 5. sõjanumbrit lehe talituses ammu juba enam
 tagawaraks ei ole.

„Meie Mats“.

